

L'OBLIDAT FINANÇADOR DEL DESCOBRIMENT

Santàngel, el banquer d'Amèrica

Un valencià, Lluís de Santàngel, avançà al rei Ferran, dit el Catòlic, una forta quantitat per a finançar una estrambòtica expedició marítima, més enllà del món conegut. Hem volgut aclarir ací alguns punts d'aquesta història.

J. Castellà-Gassol

Els déus de la tribu ja ho havien anunciat: «Vindrà d'ultramar una gent coberta amb vestits que us dominarà i us matarà». Com totes les profecies, aquesta dels indígenes centramericans no precisava en quina lluna i en quin moment exacte es produiria la catàstrofe. Però quan per les costes nord-orientals de Cuba i d'Haití s'estengué la notícia que uns éssers de rostres pàl·lids, barbuts i vestits, havien arribat a les illes, si bé aquestes estranyes criatures regalaven trossos de vidre brillant i altres foteses, els malpensats van sospitar que la negra profecia començava a materialitzar-se.

El 12 d'octubre de 1492 —segons els calendaris cristians de l'Europa occidental—, els rostres pàl·lids havien desembarcat en una illa de les Antilles anomenada Huanahani. Després, ho feien a Cuba i a Haití. Es produïa així el *Bing Bang*, la gran explosió de la història moderna: el xoc del vell continent europeu amb el nou continent americà.

El capità que manava l'expedició dels descobridors europeus era un excorsari d'origen ètnic incert, i el qual la historiografia convencional, a falta de millors proves, suposa nascut a Gènova (Itàlia): es tractava, naturalment, de Cristòfor Colom.

«Colom», amb «m» al final, és el cognom amb què primerament és designat el descobridor, en els mateixos documents castellans de l'època; sens dubte, un cognom d'origen català, i no pas italià.

Salvador de Madariaga, ex-ministre de la República espanyola, ex-professor a Oxford i màxim biògraf del descobridor, tot i considerar

l'empresa del descobriment des d'una òptica espanyolista, defensà la tesi que el descobridor d'Amèrica, si bé nascut a Gènova, era d'origen familiar català i, més exactament, d'una família judeocatalana.

Malgrat la seva versemblança, la

Dalt, bust de Santàngel, a València. Baix, estàtua al port de Barcelona

tesi de Madariaga disposa de pocs documents. En canvi, és del tot provat, amb documents feaents, que el financer màxim de la primera expedició colombina a les Amèriques era un ciutadà valencià-català: Lluís de Santàngel.

Fa cent anys, ja ho sablen

Els ciutadans de l'antiga Confederació catalano-aragonesa —entre els quals, no cal dir-ho, hi havia els valencians— foren exclosos, com és sabut, de tota anada a les Amèriques, durant més de dos segles, per voluntat de la reina Isabel de Castella. Els

JORDI VICENT

naturals d'aquest país s'estalviaren, així, la penosa responsabilitat de la conquesta militar de les ameríndies, que va seguir el descobriment. Però, com de costum, els encarregats de pagar la despesa inicial foren gent d'aquesta banda de la Mediterrània, i no pas de la Meseta, que no tenien ni un duro a les arques i s'havien de re-
fiar dels veïns.

Fou l'historiador català Salvador Sanpere i Miquel qui, ara farà cent anys, aportà els documents feaents de la personalitat de Lluís de Santàngel, un valencià de naixença, amb domicili fix a Barcelona, i amb una llunyana procedència d'hebreus aragonesos per part de pare.

Santàngel, que havia arribat a ser nomena «escrivà de ració» (una mena de funcionari encarregat de portar els comptes de la casa reial de Catalunya-Aragó), era, abans que res, un potentat que havia prestat molts duros als reis catòlics, i a altres famílies del regne. La família Santàngel tenia a València un bon negoci: era arrendadora dels drets de pesca i de comerç als estrangers. Per les dades aportades per l'historiador Sanpere, sabem que en 1475 Santàngel i el seu pare feien de mercaders a la ciutat de Barcelona, on tenien domicili. El jove Santàngel va passar del comerç a fer de prestamista i, posteriorment, va entrar de funcionari a la cort catalana, ja dominada pel Trastàmara que els manuals d'història coneixen per Ferran el Catòlic. I és d'aquelles rendes valencianes d'on Santàngel va avançar els diners —exactament 1.140.000 morabetins— al rei Ferran per possibilitar aquella inaugural expedició a l'oceà tenebrós.

L'interès que Santàngel cobrà al monarca no fou gaire alt: un 1,50 %.

És a dir que Santàngel guanyà en l'operació 17.000 morabetins, la moneda de l'època.

Més que un banquer

Però Santàngel va ser més que el banquer del projecte colombí. Si volem creure el mateix fill del descobridor, Fernando Colón, Santàngel fou també el promotor principal del viatge (que, inicialment, només era pensat com un viatge de negocis i de descobriment, no pas de conquesta de terres). Segons aquesta versió, quan ja els reis catòlics havien despatxat Colom i se n'havien desentés, Santàngel va convèncer la reina castellana que es tirés l'empresa endavant. El llibre de Fernando Colón on es contenen aquestes històries fou posat a la venda l'any passat per una editorial madrilenya, però no sembla pas que de la importància històrica del cavaller Santàngel s'hagi assabentat massa gent.

La majoria dels valenciano-catalans actuals semblen haver donat per bona la llegendària, interessada i falsa, versió que les joies de la reina castellana haurien servit per a finançar l'empresa americana. Són els mateixos historiadors castellans els qui ho han desmentit. I, d'això, en sabien alguna cosa els barcelonesos d'ara farà un segle, que van erigir una estàtua de més de dos metres d'alçada, representant la figura de Santàngel, al peu del monument a Colom, al capdavant de la Rambla. Escrostonada, la figura del promotor del descobriment americà és avui oblidada i, fins i tot, ignorada per l'Oficina Olímpica que promou la candidatura de la capital catalana als Jocs Olímpics Internacionals. A l'Oficina Olímpica, que dirigeix el Sr. Joan Mas i Cantí, cerquen, esbojarrats, pretextos que lliquin Barcelona amb el descobriment d'Amèrica. No s'han fixat encara que en tenen un de gros davant dels nassos.

L'historiador Sanpere va escriure ara farà cent anys:

«Que consti que, si Colom se'n va anar a Amèrica, només ho va poder fer amb diners de València, amb diners de la Corona d'Aragó. Sabem prou be que Santàngel, de les seves rendes de València, va bestraure diners al rei Ferran... car la reina Isabel no tenia cap dret a disposar dels diners procedents de València. Que consti, doncs, que, aquests diners, els va prestar a Isabel, i a Castella, el seu marit Ferran.»

HISTÒRIA NATURAL dels Països Catalans

Director de l'obra:
Ramon Folch i Guillèn

La **Història Natural dels Països Catalans** és una obra de redacció col·lectiva que compta amb aportacions de quasi un centenar de professionals de la biologia i de la geologia, inscrits en totes les branques de la recerca corresponents a aquests àmbits. És una obra enterament inèdita, un producte seriós que basa la seva atracció en l'interès real d'allò que diu i en l'il·lustració de qualitat amb què es complementa.

- 15 volums.
- 7.000 pàgines de text.
- 8.000 il·lustracions,
dibuixos, mapes, esquemes i fotografies inèdites.

L'apassionant espectacle de la natura presentat tan suggestiu com és i explicat clarament pels qui han après d'interpretar-lo.

Enciclopèdia Catalana

Avgda. Diagonal, 357-08037 Barcelona

Desitjo rebre més informació de la Història Natural dels Països Catalans

Nom _____
Adreça _____
Població _____
Telèfon _____

18